

Артур Конан Дойл
БАСКЕРВИЛСКОТО КУЧЕ
ЕТЮД В ЧЕРВЕНО

SIR ARTHUR CONAN DOYLE

Sherlock Holmes

The Hound of the Baskervilles

A Study in Scarlet

© Тодор Вълчев, Георги Папанчев, превод, 2000, 2011 г.

© Орлин Атанасов, художник, 2011 г.

© Книгоиздателска къща „Труд“, 2011 г.

ISBN 978-954-398-109-0

Кралѐ на криминалния роман

Артър Конан Дойл

БАСКЕРВИЛСКОТО КУЧЕ

ЕТЮД В ЧЕРВЕНО

Превод от английски
Тодор Вълчев, Георги Папанчев

*Баскервилското куче**

*Ойçе даçеаç аиëе ииãã ãа иу иðеуðæ ä-í Õëä-уð ðíäëíííí, әиëõì
иë ииãããã ãðë даçðäãíõäããããõì ãã ããуëу ãëãã è ãðë õõì-íуäããããõì
ãã äããëõã ããñðìë ãííãããíííðë - Æ. È. Æ.

~ÄËÀÀ ÌÚÐÀÀ
~Äîñîîäëí øäčëîê Õîëîñ

Господин Шерлок Холмс, който обикновено ставаше много късно (с изключение на нередките случаи, когато изобщо не лягаше), седеше пред масата за закуска. Аз вдигнах от килима пред камината бастуна, забравен предната вечер от един посетител. Беше прекрасен бастун от твърдо дърво, с топка в горния край, от онези, на които викат „пинангски законодател“*. Точно под топката се виждаше към два сантиметра широка сребърна пластинка с гравирани надпис „На Джеймс Мортимър – ЧКСХ, от приятелите му от ЧКБ“, както и дата – 1884 година. Такива бастуни, солидни и вдъхващи уважение, носеха някогашните високопочитани домашни лекари.

– Е, Уотсън, какво ще кажеш?

Холмс седеше гърбом към мен и аз с нищо не му бях дал да разбере с какво се занимавам.

– Откъде знаеш какво правя? Да не би да имаш очи на тила?

– Не, но точно пред мен има добре излъскан посребрен кафеник. Та кажи ми, моля те, какво мислиш за бастуна на нашия посетител? Тъй като имахме нещастieto да се разминем с него и нямаме понятие защо е идвал, този случаен

*~Äîñîîäëí îð äóäâîîð îä ïñîäâî ðîä îäëîä, îääóäëí èçîîëç-
ââî çä „ðäçðäöäââîäî“ îä ñîîðîäââ ä îëîäîä (îäëäü), îðëüââðî èâââ è
èîäðî îð - ääë. îðââ.

сувенир става особено важен за нас. Хайде да чуя сега какъв портрет ще направиш на човека, изхождайки от бастуна му.

– Мисля – казах, опитвайки се да следвам методите на моя приятел, – че доктор Мортимър е възрастен преуспяващ медик, при това доста уважаван, щом тези, които го познават, са го удостоили с такъв знак на внимание.

– Добре – каза Холмс. – Превъзходно!

– Смятам също, че по всяка вероятност е провинциален лекар, който прави голяма част от визитациите си пеш.

– Защо мислиш така?

– Защото този бастун, който някога е бил твърде красив, сега целият е изподраскан и не мога да си представя, че го носи градски лекар. Очевидно притежателят му е извървял много път с него, защото дебелият железен шип е съвсем изхабен.

– Съвсем логично – каза Холмс.

– А тук имаме „...от приятелите му от ЧКБ“. Предполагам, че КБ означава „клуб“. Това сигурно е местният ловен клуб, на чиито членове е оказвал медицинска помощ, а в замяна те са му поднесли малък подарък.

– Уотсън, ти надмина себе си! – каза Холмс, като отместе стола назад и запали цигара. – Не мога да не отбележа, че ти, който винаги си проявявал добрината да изтъкваш моите успехи, обикновено си подценявал собствените си способности. Може сам да не излъчваш светлина, обаче си неин проводник. Някои хора, без да притежават талант, имат забележителната способност да вдъхновяват таланта у другите. Трябва да призная, драги ми приятелю, че съм ти много задължен.

Никога не беше изричал такова нещо и, да си призная, думите му ми доставиха голямо удоволствие, защото често съм се чувствал засегнат от безразличието му към моето възхищение от него и към опитите ми да разглася методите му на работа. Почувствах се горд от мисълта, че така съм усвоил неговата система, та мога да я прилагам по начин, който извиква одобрението му. Той взе бастуна от ръцете ми и го разглежда няколко минути с просто око. После със

заинтригувано изражение остави цигарата си, отиде до прозореца и отново разгледа бастуна, този път с лупа.

– Проста работа, но все пак интересна – каза той, като се настани отново в любимия си ъгъл на дивана. – На бастуна действително има едно-две указания. Те дават основа за някои умозаклучения.

– Убягнало ли ми е нещо? – попитах с известно самодоволство. – Надявам се, че не съм пропуснал нещо важно.

– Страхувам се, драги ми Уотсън, че повечето от заключенията ти са погрешни. Когато споменах, че ме вдъхновяваш, исках да кажа, нека бъде откровен, че нерядко стигам до истината, забелязвайки твоите грешки. Не че в случая изцяло се заблуждаваш: този човек наистина е провинциален лекар и доста ходи пеш.

– Значи съм бил прав?

– Само дотук.

– Но това беше всичко.

– Не, не, драги Уотсън, не всичко. Съвсем не всичко. Според мен например е по-вероятно един лекар да получи такъв подарък от болница, отколкото от ловен клуб, и когато пред тази болница стоят инициалите ЧК, названието „Чаринг крос“ се налага от само себе си.

– Може би си прав.

– Най-вероятно. И ако го приемем за работна хипотеза, вече имаме здрава основа, за да изградим личността на нашия неизвестен посетител.

– Добре, ако приемем, че ЧКБ означава Чарингкроска болница, какви други изводи можем да направим?

– Нищо ли не ти подсказва това? Нали познаваш моите методи. Приложи ги!

– Мога да направя само естествения извод, че този човек е практикувал в Лондон, преди да отиде в провинцията.

– Струва ми се, че бихме могли да отидем и малко по-нататък. Разгледай въпроса в тази светлина: по какъв случай най-вероятно е бил направен този подарък? Кога приятелите му са се обединили, за да дадат израз на уважението си към него? Очевидно в мига, когато е напуснал службата си в

болницата, за да започне частна практика. Знаем, че е подарък. Убедени сме, че е напуснал болницата, за да практикува в провинцията. Сега ще отидем ли твърде далеч в изводите си, ако кажем, че подаръкът е направен именно по този случай?

– Твърде вероятно изглежда, разбира се.

– И забележи, че посетителят ни не е бил от ръководния персонал в болницата, защото подобен пост може да заеме само човек със солидна лондонска практика, а такъв лекар няма да се премести в провинцията. Тогава какъв е бил? След като е работел в болницата, без да е бил при това член на ръководния персонал, би могъл да бъде само обикновен хирург или интернист, тоест малко по-горе от стажант. Напуснал е града преди пет години – датата върху бастуна. И тъй, драги Уотсън, твоят възрастен и сериозен домашен лекар се изпарява и пред нас застава млад човек, ненавършил трийсет години, симпатичен, скромен и разсеян, притежател на куче, към което е привързан – най-общо, по-голямо от терierer и по-малко от мастиф.

Разсмях се недоверчиво, а Шерлок Холмс се облегна на дивана и изпусна малки кръгчета дим, които се залюляха към тавана.

– Специално за последното няма как да проверя дали е вярно, но не е трудно да открием поне някои подробности около възрастта и професионалния път на този човек.

Снех от моята малка етажерка с медицински книги лекарския справочник и обърнах на съответното име. Имаше няколко Мортимъровци, но само един, който би могъл да бъде нашият посетител. Прочетох на глас данните:

– „Мортимър Джеймс, член на Кралския съюз на хирургите от 1882 година, Гримпен, Дартмур, графство Девън. От 1882 до 1884 година лекар в Чарингкроската болница. Удостоен с Джексъновата награда за сравнителна патология за труда „Атавизъм ли е болезненото състояние на организма?“. Член-кореспондент на Шведския съюз на патолозите. Автор на „Някои аномалии при атавизма“ („Лансет“, 1882 г.), „Прогресираме ли?“ („Психология“, март 1883 г.).

Медицински инспектор на общините Гримпен, Торсли и Хай Бероу.“

– Нито дума за местен ловджийски клуб, Уотсън – каза Холмс с лукава усмивка, – но все пак провинциален лекар, както остроумно забеляза. Струва ми се, че моите изводи се потвърдиха. А що се отнася до прилагателните, доколкото си спомням, казах „симпатичен, скромен и разсеян“. От опит зная, че само симпатичните хора на този свят получават прощални подаръци, само един скромен човек може да зареже кариерата си в Лондон, за да отиде в провинцията, и само разсеяният оставя бастуна си, а не визитната си картичка, след като е чакал един час в стаята ти.

– А кучето?

– Свикнало е да носи този бастун след стопанина си. Тъй като бастунът е тежък, кучето го захваща здраво по средата и следите от зъбите му се виждат съвършено ясно. Ако се съди по разстоянието между тези следи, челюстта на кучето според мен е твърде голяма за териер и недостатъчно голяма за мастиф. Възможно е... но, да, кълна се в Юпитер, кершпаньол е!

Докато говореше, Холмс бе станал и се разхождаше из стаята. В момента се беше спрял при нишата на прозореца. Гласът му прозвуча така убедително, че го погледнах зачуден.

– Драги ми приятелю, как е възможно да си така убеден?

– По простата причина, че виждам пред вратата ни самото куче, а притежателят му в този момент звъни. Не си тръгвай, Уотсън, моля те. Той е твой събрат по професия и присъствието ти може да е от полза. Ето това е драматичен съдбовен момент, Уотсън: чуваш стъпки по стълбата, които ще навлязат в живота ти, но добро ли носят те или зло, не знаеш. Какво ли иска Джеймс Мортимър – човекът на науката, от Шерлок Холмс – криминалиста? Влезте!

Видът на нашия посетител ме изненада, защото очаквах да видя типичен провинциален лекар. Докторът беше висок слаб човек с дълъг като клон нос, който стърчеше между близко разположените му пронизателни сиви очи, силно

блеснали иззад очилата със златни рамки. Облеклото му бе обичайно за хората от неговата професия, но малко небрежно, защото рединготът му бе замърсен, а панталоните – оръфани. Макар и млад, вече бе прегърбен, ходеше с източена напред шия и общото му излъчване бе доброжелателно. Още с влизането погледът му падна на бастуна в ръката на Холмс и той се хвърли към него с радостно възклицание:

– Чудесно! – възкликна той. – Не бях сигурен дали съм го оставил тук или в параходното дружество. Никак не ми се искаше да остана без този бастун.

– Разбирам, подарък – каза Холмс.

– Да, сър.

– От Чарингкроската болница ли?

– От един-двама тамошни приятели по случай сватбата ми.

– Ой, ой, лошо! – поклати глава Холмс.

Доктор Мортимър замига смаян иззад очилата.

– Защо да е лошо?

– О, просто разбъркахте малко нашите изводи. Сватбата ви ли казахте?

– Да, сър. Ожених се и оставих болницата, а с нея и всички надежди за консултантска практика. Трябваше да си изградя дом.

– Стига, стига! Значи в края на краищата не сме сбъркали много – каза Холмс. – А сега, доктор Джеймс Мортимър...

– Не ме наричайте „доктор“, сър, аз съм само скромен член на Кралския съюз на хирурзите.

– И очевидно човек с висок интелект.

– Дилетант в науката, господине, събирач на раковини по брега на необятния и непознат океан на знанието. Предполагам, че говоря с господин Шерлок Холмс, а не с...

– Да, това е приятелят ми доктор Уотсън.

– Приятно ми е да се запозная с вас, сър. Чувал съм името ви да се споменава редом с името на вашия приятел. Господин Холмс, много се интересувам от вас. Изобщо не съм очаквал, че имате такъв доликцефален* череп и така доб-

*ἰδίαυεαῖαῶ (αῖαῶ) – αἰε. ἰδῶἶ.

ре очертани надорбитни кости. Ще имате ли нещо против, ако прокарам пръст по черепните ви шевове? Докато оригиналът не е налице, сър, една отливка от черепа ви би била украшение за всеки антропологичен музей. Не искам да прозвучи невъзпитано, но ще призная, че завиждам на черепа ви.

Шерлок Холмс покани нашия странен посетител да се разположи на един стол.

– Разбирам, че сте ентузиаст във вашата област, както и аз в моята – каза той. – Ако съдя по показалеца ви, сам си свивате цигарите. Не се стеснявайте, запалете.

Докторът извади тютюн и с удивителна ловкост го сви в хартийката. Имаше дълги треперещи пръсти, гъвкави и неспокойни като пипала на насекомо. Холмс мълчеше, но кратките му мълниеносни погледи ми показваха, че се е заинтересувал от нашия чудноват събеседник.

– Предполагам, сър – каза той най-после, – че ми направихте чест с вчерашното и с днешното си посещение не с единствената цел да изследвате черепа ми.

– Не, сър, не. Все пак съм щастлив, че ми се предостави такава възможност. Дойдох при вас, господин Холмс, защото съзнавам, че съм неопитен човек, и защото неочаквано съм изправен пред доста сериозен и необикновен проблем. Понеже ви смятам за втория най-голям специалист в Европа...

– Наистина ли, сър? А мога ли да попитам кой има честта да бъде първият? – попита Холмс малко рязко.

– От строго научна гледна точка работата на мосю Бертйон определено внушава по-голямо уважение.

– Тогава не беше ли по-добре да се посъветвате с него?

– Казах, сър, „от строго научна гледна точка“. Но признато е, че като практик вие сте несравним. Надявам се, сър, че не се изразих прекалено...

– Е, донякъде, доктор Мортимър – отвърна Холмс. – Мисля, че ще бъде най-разумно, ако без повече заобикалки ми разкажете от какво естество е проблемът, за чието разрешение търсите моето съдействие.